3 / 2001, 30.11.2001

Uuteen toimintavuoteen

Vuosi 2001 alkaa olla viimeisillään. Metsähistorian Seuran 7. toimintavuonna on pidetty seminaari Heurekassa, retkeilty Satakunnassa, osallistuttu pohjoismaiseen kokoukseen Norjassa, julkaistu kirja metsähistorian arkistolähteistä ja ennen muuta jatkettu mittavaa metsäperinteen tallennusprojektia. Nämä ja muu toiminta esitellään yksilöidysti ennen vuosikokousta lähetettävässä toimintakertomuksessa.

Vuoden 2002 vuosikokouksen aiomme pitää Lustossa lauantaina 13.4. On syytä pitää vuosikokous joskus seuran kotipaikkakunnalla eli Punkaharjulla, eikö vain? Vuosikokouksen yhteydessä järjestämme parituntisen seminaarin vanhoista valokuvista sekä tietenkin tutustumme Luston uusiin näyttelyihin. Päivän ohjelma on suunniteltu niin, että ainakin Helsingin suunnasta ehtii aamujunalla Lustoon ja iltajunalla takaisin. Pankaapa päivä allakkaan.

Vuoden 2002 opintomatkat:

* Seuran opintomatka tehdään 13.-14. syyskuuta Wanhaan Kuopion lääniin, kokoontumispaikkana Joensuu. Ensimmäinen päivä kierretään Pielisen länsipuolella ja toinen itäpuolella. Tarkempaa tietoa retkeilystä on kerrottavissa maaliskuun Susikossa.

* Syyskaudelle olemme suunnitelleet myös lauantairetkeä Viikkiin, kohteina tiedekirjasto ja maatalousmuseo.

* Syyskuun 6.-7. päiville valmistelemme pohjoismaista opintomatkaa Viroon. Retki on englanninkielinen, ja se on tarkoitettu lähinnä Ruotsin, Norjan, Tanskan ja Islannin metsähistorian harrastajille. Sama retkeily aiotaan toteuttaa seuramme jäsenille suomenkielisenä kevätkesällä 2003.

* Pohjoismaisen Metsäkongressin metsähistoriaretkeilyn 16.-18.6. suunnittelu- ja vetovastuu on myös uskottu seuramme harteille. Tämä retki kulkee reittiä Helsinki – Savonlinna – Punkaharju – Imatra – Verla – Helsinki. Kongressin esitteitä saa Suomen Metsäyhdistyksestä.

Kolmivuotinen Metsäperinteen tallennus-projekti saatetaan ensi vuonna loppuun. Arvi A. Koiviston ja Olavi Piiparisen keräämistä vanhoista metsälauluista valmistellaan laulukirjaa, joka saataneen painokuntoon ensi vuoden kuluessa. Yhdessä Luston kanssa julkaistaan keväällä Vuosilusto-aikakauskirja.

Pirteätä uutta toimintavuotta odotellessa toivotan Metsähistorian Seuran jäsenille Hyvää Joulua ja Onnea vuodelle 2002!

Markku Rauhalahti

1000 tarinaa tallessa!

Metsäammattilaiset metsätalouden murroksessa –hanke on loppusuoralla. Metsämiesten säätiön apurahan turvin olemme tehneet vuosien 2000-2001 aikana yhteensä 20 viikon mittaista kenttätyöretkeä, joiden aikana viikossa keskimäärin 40 haastattelua. Haastattelut sijoittuvat eri puolille Suomea: Hämeeseen, Kaakkois-Suomeen, Keski-Suomeen, Pohjois-Karjalaan, Kainuuseen, Lappiin, Etelä- ja Pohjois-Savoon, Pohjanmaalle, Satakuntaan, Uudellemaalle ja ruotsinkieliselle rannikolle. Olemme saavuttaneet tuhannen haastattelun tavoitteemme, ja edessämme on ensi vuonna aineiston järjestäminen arkistointia varten ja loppuraportin laadinta.

Kiitämme kuluneesta projektivuodesta kaikkia haastateltuja sekä asiantuntija-avun ja taustatuen antajia!

Hanna Snellman, Katri Kaunisto
ja Leena Paaskoski

Metsähistorian Seuran retkeilyllä Satakunnassa 14.-15.9.2001

Perjantai 14.9.2001

Hieman sateisena syysaamuna tupsahteli viitisenkymmentä innokasta metsä-historian ystävää Porin rautatieasemalle. Alkutervehdysten jälkeen siirryimme linja-autolla Eurajoella pidettävään metsä-seminaariin. Tunnelma oli mukavan odottava.

Kunnanjohtaja Juhani Niinimäen lyhyen Eurajoen kunnan elämää valaisevan esitelmän jälkeen aloitimme matkamme Satakunnan metsähistoriaan. Metsä-seminaarin n. 60 osallistujaa saivat tietoiskun Satakunnan metsien synnystä ja kehittymisestä, jonka jälkeen siirryimme sulavasti parrukaupan ja puulaivojen kautta metsien teollisempaan hyödyntämiseen. Metsäteollisuuden alkuvaiheisiin Satakunnassa tutustuimme kahden yrityksen (Rauma-Repolan ja W. Rosenlew & Co) kautta.

Aamupäivän luento-opetus muuntui omakohtaiseksi kokemukseksi, kun saimme maastokohteella nähdä parrunveistoa.

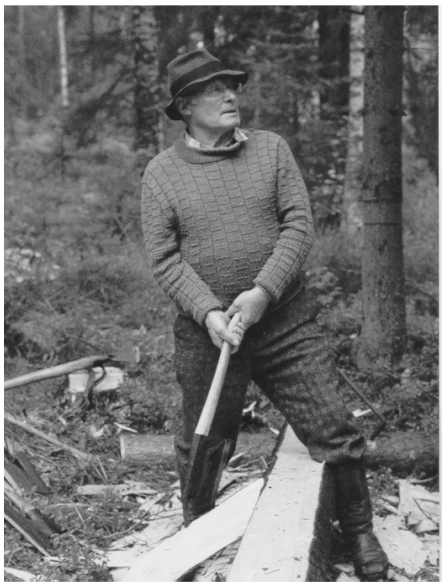

Unto Arvonen esittelee perinteistä parrunveistoa. Eurajoki, Pinkjärvi. Valok. Oiva Mikola.

Harppaus seuraavan maastokohteen aiheeseen oli melkoinen. Tutustuimme Pinkjärven suojelumetsän vuosina 1998 – 2006 toteutettaviin talousmetsän ennallistamistoimiin. Näimme vain pienen osan tehdyistä ennallistamistoimista, joita olivat mm. puiden keinotekoinen lahottaminen, korpimuuttumien ja rämeiden ennallistaminen sekä metsäpalon jäljitteleminen. Kohteissa oli jäljitelty metsässä raivonnutta myrskyä kaatamalla ja katkomalla puita mielivaltaisesti. Ennallistamisen tavoitteita oli parantaa alueen metsiensuojelutilannetta, lisätä lahopuun määrää, tuottaa alueelle palanutta puuainesta sekä antaa sukkessiokehitykselle luonnonmukaisia lähtötilanteita. Nämä ennallistamiskohteet herättävät aina yhtä ristiriitaisia ja hämmentyneitä ajatuksia. Katselimme huomispäivän metsähistoriaa.

Pienessä sateessa (mikä ei tunnetusti haittaa metsien ystäviä) vaelsimme Lapin Sammallahdenmäelle, jossa kiertelimme ihmettelemässä entiselle merenrantakalliolle koottuja pronssikautisia kiviladelmia, menneiden aikojen hautoja. Ajatuksia herättävä paikka, tuntuipa askel hiljaisemmalta ja pohtivammalta paluumatkalla.

Elämyksellisen ja vilkkaan päivän päätteeksi saavuimme Raumalle. Mikä viehättävä pieni kaupunki ja miten mahdoton murre! Suomea väittivät puheen olevan, mutta saa kai sitä epäillä. Illanvietossa tuli herkullisen kala-aterian lomassa kuultua lukemattomia lauluja, joissa kuulemma kerrottiin merimiehistä ja heiloista, viinasta ja laulusta. Siis kaikesta siitä, mitä iloiseksi elämäksi nimitetään.

Lauantai 15.9.2001

Aamun ensimmäisenä ohjelmana oli risteily Vanhan-Rauman alueella. Toiveikkaana odotin jo tuntevani keinuvan laivan allani ja merituulen tuovan pärskeitä kasvoilleni. Mutta jaa, Raumalla risteily tarkoittikin kävelykierrosta kaupungilla; jalat keinahtelivat mukulakivillä ja syyssade lennätti muutaman pisaran kasvoille. Mukavahan toki sekin oli.

Retkeilyn järjestelytoimikunnassa olivat mukana vas. Aku Riikilä, Oiva Mikola, Jyri Makkonen, Arvi A. Koivisto, Juhani Jukola ja Arvo Vaajala. Valok. Arvi A. Koivisto.

Eurassa jatkoimme aikamatkaamme esihistoriaan Nauravan Lohikäärmeen selässä. Naurava Lohikäärme on esihistorian opastuskeskus, johon on koottu viikinkiajan esineitä ja esihistoriasta kertovia vaihtuvia näyttelyjä. Myös Suomen esihistoriassa huomaa metsien valtavan merkityksen kansan toimeentulolle ja selviytymiselle. Linja-automme keinahteli hiljalleen kohti nykyaikaa Kauttuan ja Leineperin ruukkialueiden kautta. Perinpohjaisemmin tutustuimme Leineperin alueeseen ja erityisesti Ahlström-yhtiön historiasta kertovaan Voyage -näyttelyyn. Ruukkialueiden ajaton kauneus on rankka vastakohta siellä tehdyn työn raskaudelle ja raakuudelle. Menneen työn jäljet herättävät hiljaista kunnioitusta.

Illan hämärässä kurvasimme nykyaikaan Porin rautatieasemalle. Jokainen valmiina siirtymään omiin arkisiin tehtäviinsä taas kerran monta elämystä ja tiedonjyvästä rikkaampana. Metsänhistorian Seuran retkeilyjen tavaramerkki: hyvät järjestelyt, mielenkiintoinen ohjelma ja mukavat kanssamatkaajat täyttyi jälleen.

Seuraavan retkeilyn odotuksessa.
Jaana Laine

Uusia jäseniä

Hallitus kokouksessaan 1.10.2001 hyväksynyt Metsähistorian Seuran uusiksi jäseniksi seuraavat henkilöt: Timo Kause, Harri Tattari, Pekka Karakoski, Sami Repo, Niina Rinne, Juha Maasola, Roger Turku, Matti Lähteenmäki, Juhani Jukola ja Minna Oksanen.

Uusia julkaisuja

Hallituksen katsausta tuoreeseen metsähistoriaan liittyvään kirjallisuuteen:
Kauko Laaja, Puun ja kuoren välissä.
Juha Maasola (toim.), Metsäpomon matkassa savotoilta tiedon teille. Jyväskylä 2001.
Hanna Snellman, Khants' time. Aleksanteri-instituutti 2001.
M. Saikku, Evolution of a place. 2001.
Veikko Huovinen, Muina miehinä. Kirjailijan muistelmia. WSOY 2001.

Seuran omaa kesällä ilmestynyttä kirjaa Metsähistorian arkistolähteitä Suomessa, toim. Katri Kaunisto, on saatavilla Luston Puodista hintaan 30 mk (+postikulut). Tilaukset Lusto / Päivi Ronkanen, 58450 Punkaharju, p. (015) 345 1030, lusto@lusto.fi.

Kansainväliset uittoperinnepäivät Lieksassa 6. - 9.6.2002

Mitä pöllit tekevät kun ne lipuvat Höpöttäjän ohi? Kuuntelevat virran hiljaista tarinaa. Mukajoki, muka jätkä ja molemmat kuin taivaan tosi. Meteli ei ollut määre äänelle, vaan puun paljoudelle. Pölli pyöri ja kulki Lieksanjoen vetreitä vesiä yli sadan vuoden ajan. Perinteikäs ja vielä nykyään vahvasti uitossa kiinni oleva jätkäkaupunki Lieksa on saanut isännöitäväkseen Lieksa 2002 kansainväliset uittoperinnepäivät 6.-9.6.2002.

Uitolla on Lieksassa kuten muuallakin ollut hyvin suuri sosiaalinen merkitys. Koska uitto on hyvin monelta suunnalta vaikuttanut ja osaltaan vaikuttaa edelleen lieksalaisten elämään, on Lieksa 2002 kansainvälisten uittoperinnepäivien teemaksi valittu uiton sosiaalinen merkitys.

Suomen uittoperinneyhdistys on antanut kansainvälisten uittoperinnepäivien järjestelyvastuun Pielisen-Karjalan tukkilaisperinne ry:lle, joka on pieni, mutta aktiivinen uitto- ja savottaperinnettä vaaliva yhdistys kotipaikkanaan Lieksa. Yhdistyksen toimintaa luonnehtii jätkäkulttuurin elävänä pitäminen ja perinteisten uitto- ja savottataitojen opettaminen uusille sukupolville.

Uiton merkityksen hiipuessa puunkuljetusmuotona on erilaisten uittoperinnettä vaalivien yhdistysten määrä eri puolilla maailmaa lisääntynyt. Maailman tukkilaiset kokoontuvat joka toinen vuosi yhteiseen tapaamiseen jonkin alueellisen uittoperinneyhdistyksen isännöitäviksi. Pielisen-Karjalan tukkilaisperinne ry:llä on kunnia toimia seuraavan tapaamisen ja vuosikokouksen isäntänä.

Kansainvälisten uittoperinnepäivien 2002 ohjelmassa ovat mm. tukkilaiskisat, erilaista iltaohjelmaa, tutustumisia Lieksan museon tukkilaisosastoon ja uittonäyttelyyn, vierailu Ruunaan metsätyömieskodissa sekä retkiä Ruunaalla ja Lieksanjoella.

Lieksan tukkilaiset toivottavat kaikki uitto- ja savottaperinteestä kiinnostuneet juhlimaan, kokemaan ja solmimaan uusia ystävyyssuhteita Lieksaan kesäkuun 2002 alussa. Kansainvälisistä uitto-perinnepäivistä on tietoa osoitteessa www.lieksa.fi/uitto, samasta osoitteesta löytyy linkki kansainvälisen uittoperinne-yhdistyksen kotisivuille.

Pielisen-Karjalan tukkilaisperinne ry

Uittoperinneyhdistys 10 vuotta

Suomen Uittoperinneyhdistys perustettiin Kuopiossa 20.10.1991. Suomalaiset uittoperinteen harrastajat olivat jo ennen sitä osallistuneet kansainvälisiin uitto-perinnetapahtumiin ja myös järjestäneet III Kansainväliset uittoperinnepäivät Kuopiossa. Suomen Uittoperinneyhdistys on sittemmin perustetun Kansainvälisen Tukkilaisyhdistyksen jäsen. Yhdistyksellä on runsaat sata jäsentä, joista kannattaja-jäseniä viisi.

Kansainvälinen yhteistyö ja eri puolilla maailmaa järjestettäville uittoperinne-päiville osallistuminen on ollut keskeinen osa yhdistyksen toimintaa. Suomesta on tapahtumiin osallistunut parhaimmillaan yli 50 hengen delegaatio, osana sitä Kuopion kansalaisopiston viihdekuoro. Suomi järjestää vuorollaan Kansainväliset uittoperinnepäivät ensi kesänä 6.-9.6.2002 Lieksassa, kuten edellä olevasta Pielisen-Karjalan tukkilaisperinne ry:n jutusta käy ilmi.

Yhdistys on myös eri tavoin tallentanut uiton historiaa sekä antanut tähän työhön stipendejä. Vuonna 1998 yhdistys järjesti Kuopion maakuntakirjastossa uitto-aiheisen näyttelyn. Uittoperinneyhdistys julkaisee monisteasuista jäsenlehteä nimeltään ”Vonkamies”.

Suomen Uittoperinneyhdistyksen perustajajäsen, pitkäaikainen puheen-johtaja ja kunniajäsen, uittoneuvos Eljas Purhonen julkaisi vuonna 1998 perinne-kirjan ”Hivakka”, joka on lähes tuhat sanaa sisältävä uiton sanasto ja sanaston tulkintaopas. Kirja on saatavissa yhdistyksen puheenjohtajalta Kaarlo Palmrothilta (puh. (017) 282 7093) ja sihteeriltä Petter Hakkaraiselta (puh. (017) 282 2928). Hinta 100,- + postituskulut. Kirjan tuotto käytetään uittoperinteen vaalimiseen.

Markku Rauhalahti

Metsäkongressin historiaretkeily

Suomi järjestää vuorollaan Pohjoismaisen Metsäkongressin 16.-19. syyskuuta 2002. Kongressin lukuisista retkeilyistä yksi (retkeily nro 12) keskittyy metsä-historiaan. Tämän retkeilyn järjestelystä vastaa Metsähistorian Seura.

”Skogarnas kultur- och industrihistoria” – retkeily kulkee reittiä Helsinki-Savonlinna-Punkaharju-Imatra-Verla-Helsinki. Lähtö on Helsingistä sunnuntaina 16.6. klo

13.30 ja paluu tiistaina 18.6. klo 18, jonka jälkeen Helsingissä on kongressin iltatapahtuma ja keskiviikkona yleiskokous ja kaupungin vastaanotto.

Historiaretkeilyn kohteita ovat mm. Metsähallituksen Luontokeskus Nestori, Lusto, Metlan puulajipuisto, Punkaharjun luonnonsuojelualue, Imatran tehdasalue ja Verlan tehdasmuseo. Retkeilymaksu on 290 e (2HH) ja 340 e (1HH). Kongressin perusmaksu on 85 e (ennen 1.3. maksettuna) ja 120 e (1.3. jälkeen).

Esitteitä ja lisätietoja saa Suomen Metsäyhdistyksestä ja Internetistä www.smy.fi/nsu.

LESTIJOKIRETKEILY - Metsätietokeskus Lepistön kannatusyhdistys Alnus ry:n retki 30.-31. 8.01

Retkellä oltiin kaksi pitkää päivää. Ajettiin bussilla reittiä Lestijärvi-Toholampi-Kannus Himanka, eli alettiin latvavesiltä ja kuljettiin joen vierustoita meren rantaan. Tutustuttiin asutushistoriaan, elinkeinoihin, kulttuuriin ja metsätalouteen. Puhuttiin myös joen veden laadun parantamisesta, vaelluskalojen elvyttämisestä, joen käytöstä virkistyskalastukseen ja kanoottiretkeilyyn.

Retkeily oli hyvin valmisteltu, monipuolinen ja ohjelmaltaan elämyksellinen. Henkilöt onnistuneen järjestelyn takana olivat prof. Matti Palo, Alnus ry:n johtokunta ja yhdistyksen palveluksessa oleva nuori metsänhoitaja Mari Wiiskanta, joka kunnostautui mm. laskemalla vilkasta virtaa tukilla.

Toholammin kirkolle tultua halukkaat voivat astua pareittain intiaanikanoottiin. Sitten melottiin laivueena muutama kilometri, kunnes tultiin kotiseututalo Pajamäen lähirantaan. Talossa oli iltapäivän juhlatilaisuus, jossa radiotoimittaja Erkki Kujala kertoi kunnostetun rakennuksen tarinaa, torvisoittokunta musisoi ja Kokkolan TSL:n kuoro lauloi. Talossa oli myös metsänhoitaja Erkki Tunkkarin kokoama valokuvanäyttely "Lännen lokari", kas onhan Toholampi paikkakunta, josta on lähtenyt Amerikkaan siirtolaiseksi asukaslukuun verraten suurin määrä maassamme. Toholammin nimestä sain uteluiden jälkeen tietää, että taustalla on sana "toho" eli tuohus. Tuohustaminen tarkoitti paikallisessa murteessa ennen kalojen tuulastamista.

Eskolassa (äskettäin valittu vuoden kylä) tutustuttiin mm. metsäratamuseoon ja illan suussa tultiin retken ilmeiseen pääkohteeseen Lepistön taloon, jonka aikaisempi omistaja on ollut metsäasioihinkin hyvin perehtynyt maatalousministeri Matti Lepistö. Enonsa talon on nyt hankkinut omistukseensa professori Matti Palo, joka entiseen navettaan on jo koonnut ministeri Lepistöön liittyvän näyttelyn. Suunnitellun metsätietokeskuksen vaihtoehtoisena paikkana Lepistön ohella on myös hyväkuntoinen opetuskäytöstä jäänyt koulu lähitienoolla.

Huomattava elämys oli vielä Lepistön vieressä joen yli menevällä Riutankosken sillalla pidetyt iltamat ja tanssit. Liikenne sillalla suljettiin juhlan ajaksi. Sitten kannettiin paikalle pöydät ja penkit, joiden ääressä syötiin, jonka jälkeen päästiin itse ohjelmaan.

Toisena päivänä aloitettiin Kannuksen metsäntutkimusasemalta. Käytiin sitten Korpelan historiallisella vesivoimalaitoksella, joka on taloudellisesti hyvin tärkeä, mutta sulkee padollaan joen ja estää vaelluskalojen nousun siitä ylöspäin. Retken ääripäänä oli meren rannassa sijaitseva Himanka. Meille esiteltiin jokisuulla nahkiaisen pyyntiä ja näimme jokeen viritettynä myös suuren määrän kalanpyydyksiä, joiden ohi

meritaimen ei hevin löydä vapaata väylää noustakseen Lestijoen koskiin kutemaan.

Lestijokiretkeilyllä oli bussintäysi väkeä, puolet seutukunnalta, puolet etäämpää. Saimme mielenkiintoisella tavalla tutustua jokilaaksoon, jossa elää sen omista ihmisistä lähtevä kehittämisen henki ja joka siksi hyvin ansaitsee metsätieto-keskuksen, jota se on puuhaamassa.

Arvi A Koivisto, retkellä Metsähistorian Seuran edustajana

Metsää viljaan

Puiden kylvö kasvavaan viljaan on ollut laajasti käytetty metsänviljelymenetelmä maailmalla, Euroopassa ja Suomessakin. Se on käyttökelpoinen edelleenkin, kun otetaan käyttöön puuntaimet, ja viljan jätteet käytetään maankatteeksi.

Kiinalaiset huomasivat 1500 vuotta sitten, että silkkiäisperhosen ruuaksi kasvatettavat arat mulperipuun taimet oli paras istututtaa hamppukasvin suojaan, jotta ne eivät paleltuisi talvella ja alkukesän pakkasöinä. Myös muita agroforestry-periaatteen sovellutuksia käytettiin jo kauan sitten, myös Japanissa. Sen ajatuksen, että metsää on tehokkainta perustaa kylvämällä puun siemeniä kasvavaan viljaan, ottivat Saksassa käyttöön ruhtinaitten puutarhurit jo varhain. Merkintöjä tästä menetelmästä on 1300-luvulta.

Saksasta tämä metsänviljelyoppi levisi Venäjälle, Liivinmaalle, Viroon ja Ruotsiin 1700-luvulla saksalaisen Fockelin ja muiden Venäjällä työskentelevien saksalaisten metsänhoitajien kautta. Metsänhoitaja Fockel kertoo v.1766 julkaistussa kirjassaan “Pohjois-Venäjän metsistä“, miten hän perusti Raivolan lehtikuusikon ensimmäisen osan v.1738 kylvämällä. Vaikka Fockel ei kylvänytkään Raivolan lehtikuusikkoa suoraan kaskiviljaan, vaan kaskiviljan sänkeen, hän teoksessaan esittää, miten metsä kylvetään kaskiviljan siemenen sekaan tai kasvavaan rukiin oraaseen.

Viron metsähistoria tietää, että Venäjään liitetyllä Liivinmaalla alettiin 1780-luvulla kylvää puun siemeniä viljaan. Viljaan kylvettiin männyn, kuusen ja lehtikuusenkin siemeniä, sillä kovien hakkuiden ja kaskiviljelyn mukana monilta seuduilta metsät oli täysin hävitetty. Työtä johtivat saksalaiset metsänhoitajat. Puun siemeniä kylvettiin kauraan ja rukiiseen varsinaisilla peltomaillakin, eikä kyseessä ollut pelkästään kasketun maan metsitys kaskiviljan yhteydessä.

Blomqvist toi Suomeen

Suomeen tämän metsänviljelymallin toi Saksasta opintomatkoiltaan juuri perustetun Evon metsäopiston ensimmäinen johtaja A. G. Blomqvist vuonna 1862. Hajanaisia mainintoja ja kokeiluja oli Suomessa tehty jo ennen Blomqvistia. Tätä metsitystekniikkaa käytettiin Suomessa Senaatin päätöksellä jo vuodesta 1864 alkaen valtion mailla varsinkin Itä-Suomessa.

Olli Heikinheimo esittää väitöskirjassaan “Kaskiviljelyn vaikutus Suomen metsiin“ v. 1915, että viljan kanssa metsitystä käytettiin Suomessa “varsin yleisesti“. Ilmeisesti se oli 1800-luvun loppupuoliskolla yleisin metsänviljelytapa Suomessa, ja sen kautta keinollisen metsänviljelyn mallia levitettiin laajalti Suomeen, aina Pudasjärven porokaskia myöten. Niissä poroille kaadetut luppokuusikot kaskettiin viljalle kylväen niihinkin männyn siementä. Metsänhoitaja osoitti torpparille kaskialan, jonka tämä poltti kaskena, kylvi sitten viljan tai kaksi, mutta viimeiseen viljaan hänen oli kylvettävä myös keräämänsä puun siemenet joko rukiin oraaseen keväällä tai kauran kylvöksen sekaan hajakylvönä.

Torpparilla oli myös päivätyövelvollisuus vaalia taimikkoa alkuun ja ankara vaatimus pitää aita tämän kaskipalstan ja taimikon ympärillä kunnossa seitsemän vuotta, jotta karja ei tuhoa puuntaimia.

Jos metsänhoitaja ei luottanut torpparin pitävän aitauksen kunnossa, hän vaati tältä vakuuden. Tämä oli sitten yksityismetsissä laajasti sovelletun metsänuudistusvakuuden alku. Se on ilmeisesti Blomqvistin Saksasta tuoma keksintö, ei Suomessa yksityismetsälain mukana keksitty. Siis jo toistasataa vuotta sitten osattiin valtion metsissä ulkoistaa, yksityistää ja urakoittaa huonotuottoisten metsämaiden metsänviljely. Ja vielä niin, että valtio sai tästä tuloja torpparilta!

P. W. Hannikainen esitti oppikirjoissaan kuvien kanssa 1900-luvun alussa, miten näin saatiin kauniita metsiä. Metsänhoitaja E. Vuori laati Folia Forestalia no 2:een v.1913 raportin Vesijaon alueen viljan kanssa perustetuista monista metsiköistä, tosin saksankielisenä, joten se jäi vähälle huomiolle.

Kun asutus lisääntyi, viljelymaan tarve suureni ja rehevien pelloksi raivattavien maiden kaskeaminen loppui, loppui myös niiden viljan kanssa metsittäminen. Siirryttiin käytäntöön, jossa metsänviljely-ala kyllä metsänhoidollisena kulotuksena poltettiin, mutta viljaa ei kylvetty. Vain puun siemenet kylvettiin. Borg käytti Tuomarniemellä molempia käytäntöjä suositellen, että hyvin runsaasti heinittyvillä mailla on paras ottaa viljasato ja samalla kylvää puun siemenet alalle. Viljan kanssa perustettuja metsiköitä on edelleen kasvamassa paikoin Hämeessä ja Itä-Suomessa, mutta metsien synty-tapa ei kylläkään metsässä selviä; seka-metsinä ne näyttävät täysin luonnon-siemennyksiltä.

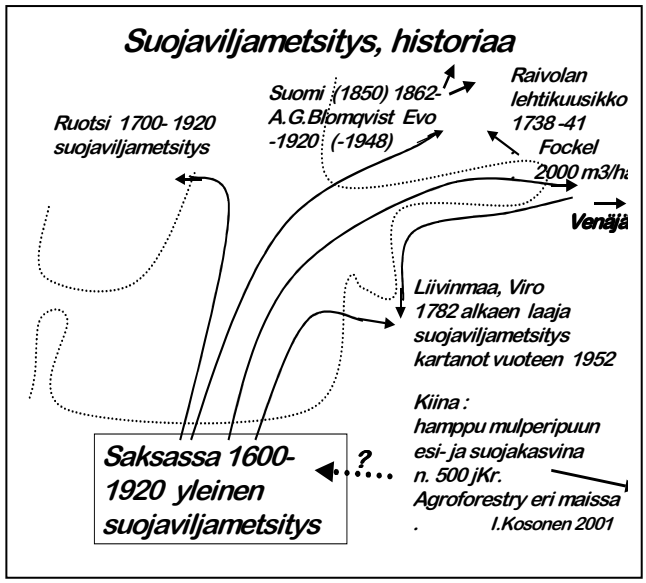

Suojaviljan kanssa metsitys tuli ilmeisesti Kiinasta, sitä sovellettiin ja vuosisatoja Saksassa. Suomeen tultuaan tämä metsitysmalli ajan mittaan päätyi metsänhoidolliseen kulotukseen hakkuualoilla ja viljan kanssa metsitys unohdettiin kokonaan.

Puita peltomaalle

Baltian maissa viljan kanssa metsitystä käytettiin myös varsinaisilla peltomailla, ei ainoastaan kaskiviljelyn yhteydessä. Käytössä oli puiden rivikylvö viljan sekaan. Tästä oli Viron metsäoppi-kirjoissa ohjeet vielä 1930-luvulla ja koetuloksia 1950-luvulla. Suomessa vielä niinkin myöhään kuin v.1949 esitettiin metsänkylvö viljan kanssa Suuressa Metsäkirjassa.

Uudelleen käyttöön

Viime aikoina on tuotu voimakkaasti esille, miten huonosti peltojen metsitys todella on onnistunut Suomessa, ja miten kalliiksi se on tullut valtiolle ja metsän-omistajille. Sama on tilanne muuallakin.

Tämän kirjoittaja on nyt kehittänyt mallin peltojen ja avoimien maiden metsityksestä esi- ja suojakasveja käyttäen. Mutta käyttäen viljelyssä tarhataimia ja käyttäen metsitysalalla viljellyn viljakasvin olkisato hyväksi maakatteena estämään rikkakasvien

nousu puiden parina ensimmäisenä kasvukautena. Viljakasvi - kaura tai ruis - kylvetään hyvin valmistettuun maahan niin, että puun taimille varataan tyhjät rivit tai laikut. Kauraan puut istutetaan kylvön yhteydessä ja ruislaihoon keväällä. Sopivin puulaji viljan kanssa metsittämiseen on tämän kirjoittajan koealojen tulosten mukaan kuusi, ja pienet taimet riittävät.

Kun istutetaan pitkiä tai kasvukauden aikana pitkiksi kasvavia lehtipuita, käytetään leveämpää riviväliä ja puidaan vilja näistä riviväleistä. Pienempien taimien päältä vilja puidaan vain rivien päällä ajaen. Molemmissa tapauksissa olkisato silputaan pieneksi ja levitetään samalla puhalluksella lisälaittein maan-katteeksi taimien ympärille estämään rikkakasvustoa. Menettelyllä saadaan sekä kustannussäästöjä metsitykseen että myös ympäristöetuja.

Mh Ilmari Kosonen, Jyväskylä

Tonttukansaa Lustossa

Artemialaisten tonttuja.
Kuva: Lusto, Timo Kilpeläinen

Lustossa Suomen joulupuun päivänä avattu *Tontut -näyttely* on riemastuttava katselmus erilaisten tonttujen puuhista ja ajatuksista. Esillä kymmenien tonttujen lisäksi myös ilmeikkäästi koristeltuja joulukuusia, muhkea piparkakkukylä sekä uudenlaisia joulukuusenjalkoja. Jouluvalaistuksen saanut Punkaharjun vanhan aseman huvimaja loistaa joulumieltä myös ohikulkijoille. Näyttely on esillä Lustossa 6.1. saakka.

Tontut -näyttely on jatkoa Luston ja Savonlinnan ammatti-instituutin viime joulun alla käynnistämään yhteiseen tonttuprojektiin. ”Tonttukierroksen” runsaalla kahdellakymmenellä luonteeltaan ja taustaltaan erilaisella tontulla on jokaisella myös viesti kerrottavanaan.

Muitakin tonttuja puuhailee näyttelyssä metsätöissä ja muissa askareissa.

Fantasiajoulukuusenjalat tarjoavat vaihtoehtoja ja uusia ajatuksia perinteisen joulukuusenjalan rinnalle. Kahdessatoista työssä on eri tavoin mietitty sekä uusia muotoja että kokonaan uusia tapoja kuusen esillepanoon.

Harjutonttu – uuden ajan metsänhaltija

Suomalaisessa kansanperinteessä metsänhaltijat samoin kuin kotipiirin haltijat ja myöhemmin tontut erilaisine muunnelmineen ovat olleet merkittäviä hahmoja. Punkaharjulla on nyt astunut esiin entisajan metsänhaltijoiden jälkeläinen, Harjutonttu, joka erityisesti tonttunäyttelyn ajan näyttää viihtyvän Lustossa oikein hyvin. Harjutonttu nähdään Lustossa jatkossakin erilaisissa tapahtumissa ja tilaisuuksissa.

Loppiaiseen saakka metsätyötä ja -rahoja

Tontut –näyttelyn ohella Lustossa on esillä kaksi muutakin erikoisnäyttelyä. *Kun koneet tulivat savotalle –näyttely* kertoo metsätyöstä ja elämästä Metsähallituksen työmailla Pohjois-Karjalassa. Näyttely on koottu Pentti Väänäsen lähinnä 40-50 -luvuilla ottamista korkealaatuisista valokuvista.

Metsä –ja puuaiheet maailman seteleissä –näyttelyssä on esillä lähes kattava kokoelma ”metsärahoja” eri puolilta maailmaa. Suomesta näyttelyyn on ripustettu monen vielä muistama havusymbolein koristettu sininen viiden markan seteli vuodelta 1963. Varsinaisia metsä- ja puutalousaiheisia rahoja meillä ei ole painettu yhtään!

Kevätkaudella Sotametsä

Huoltotauon jälkeen 7.1. avattava Sotametsä –näyttely kertoo metsän merkityksestä sotatoimissa ja kotirintamalla. Pääosin valokuvista koostuva näyttely on esillä syksyyn saakka.

Huurremetson ammuntaa,
helmikuu 1942, Repola.
Kuva: Tapion kokoelmat, Lusto

Lusto on avoinna talvikaudella tiistaista sunnuntaihin, paitsi suljettuna 24.-25.12., huoltotauon ajan 7.1.-2.2. sekä 29.3.

Eurohintojen vuoksi pääsylippujen hintoihin on tehty pieniä muutoksia, mutta muutoin hinnat säilyvät tämänvuotisella tasolla.

Eeva Virekoski, Lusto

Metsähistorian Seura ry

c/o Lusto, 58450 Punkaharju
metsahistorian.seura@lusto.fi
www.lusto.fi/seura.htm

Puheenjohtaja
Markku Rauhalahti
Paalikatu 13
33400 Tampere
p. 050 68 980

Varapuheenjohtaja
Matti Leikola
Jyrkinkuja 1 C
00370 Helsinki
p. 09-565 3942

Sihteeri
Leena Paaskoski
Lusto, 58450 Punkaharju
p. (015) 345 1017, 050 366 9552

Taloudenhoitaja
Pia Tattari
Lusto, 58450 Punkaharju
p. (015) 345 1012

Hallitus:
Markku Rauhalahti pj
Esa Ihalainen
Arvi A. Koivisto
Esko Kolehmainen
Esko Pakkanen
Matti Leikola
Hanna Snellman

varalla:
Eero Hertsi
Timo Kukko